

ЗМІСТ

ВСТУП	5
--------------------	---

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

ПОДАТКОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Адвокатська діяльність як категорія наукового пізнання та об'єкта податково-правового регулювання	7
1.2 Генезис та розвиток податково-правового регулювання адвокатської діяльності	24
1.3 Сутність та правова природа оподаткування доходу від здійснення адвокатської діяльності	42

РОЗДІЛ 2

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ

ВІД ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1 Податково-правовий статус адвоката	73
2.2 Правове регулювання оподаткування доходів від здійснення індивідуальної адвокатської діяльності	110
2.3 Правове регулювання оподаткування доходів від здійснення адвокатської діяльності в організаційно-правових формах адвокатського бюро та адвокатського об'єднання	122

ОНИЩИК Ю. В., САДОВСЬКА І. О.

Адвокатська діяльність як об'єкт податково-правового регулювання

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- 3.1 Зарубіжний досвід податково-правового регулювання адвокатської діяльності 143
- 3.2 Напрями вдосконалення податково-правового регулювання адвокатської діяльності 155

ВИСНОВКИ 169

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 176

ДОДАТКИ 199

ВСТУП

Податки є формою обмеження права приватної власності. У зв'язку з цим у межах податково-правового регулювання виникає неминуче об'єктивне протиріччя між публічними і приватними інтересами. Фізичні та юридичні особи прагнуть оптимізувати в межах прав, наданих податковим законодавством, свій обов'язок зі сплати податків. У свою чергу фіскальні інтереси держави полягають у збільшенні податкових надходжень. За таких обставин виникає необхідність створення зручних, зрозумілих, справедливих і прозорих умов оподаткування, які сприятимуть збалансуванню публічного інтересу держави і приватного інтересу платників податків.

Одним із актуальних питань, яке потребує вирішення, є узгодження ефективного і оптимального правового регулювання відносин, пов'язаних із оподаткування доходів від здійснення адвокатської діяльності. Сьогодні податкове законодавство України не дає цілісного уявлення щодо особливостей податково-правового регулювання адвокатської діяльності. Податково-правові норми, які визначають порядок оподаткування доходів від здійснення адвокатської діяльності, не враховують специфіку провадження такої діяльності. Це зумовлено як недостатньою теоретичною розробкою проблем податково-правового регулювання адвокатської діяльності, так і недосконалістю податкового законодавства. Саме тому удосконалення правового регулювання оподаткування доходів від здійснення адвокатської діяльності вимагає зваженого поєднання публічних і приватних інтересів.

ОНИЩИК Ю. В., САДОВСЬКА І. О.

Адвокатська діяльність як об'єкт податково-правового регулювання

Відсутність наукових розробок цієї проблематики, недостатнє законодавче врегулювання цього питання та невизначеність сутності і специфіки правового регулювання оподаткування доходів від здійснення адвокатської діяльності зумовлюють нагальну потребу у дослідженні адвокатської діяльності як об'єкта податково-правового регулювання.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні засади податково-правового регулювання адвокатської діяльності

1.1 Адвокатська діяльність як категорія наукового пізнання та об'єкта податково-правового регулювання

Адвокатська діяльність не може існувати в звичайному вигляді сама собою, поза зв'язком із суб'єктом, що породжує цю діяльність. Суб'єктом адвокатської діяльності виступає адвокат, який є первинним і вихідним елементом щодо категорії адвокатської діяльності. Поняття адвокатської діяльності є похідним від терміна адвокат, на що вказує їх морфологічна схожість. Діяльність в загальноживаному значенні розуміється як заняття, праця, робота, дія, процес. Отже, адвокатська діяльність породжується діями суб'єкта, що її здійснює, і являє собою результат прояву діяльності адвоката¹.

У сучасному суспільстві значення адвокатури важко переоцінити і воно все більше зростає. Складність суспільних відносин, їх багатоплановість і багатоваріативність наслідків поведінки

¹ Дабижа Т.Г. Обеспечение гарантий независимости адвокатской деятельности и адвокатуры: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Москва, 2017. С. 45.

ОНИЩИК Ю. В., САДОВСЬКА І. О.

Адвокатська діяльність як об'єкт податково-правового регулювання

фізичних та юридичних осіб вимагають повсюдно консультативної участі кваліфікованого юриста. Без такої допомоги практично неможливо вирішити виникаючі перед особою питання. А якщо взяти до уваги аспект інтеграції країн і тенденції глобалізації, то очевидно, що адвокат – незамінний супутник сучасної людини².

За даними Національної асоціації адвокатів України наразі в Україні у лавах адвокатської спільноти перебуває майже 55 тисяч адвокатів. Для прикладу в 2014 році було зареєстровано понад 28 тисяч адвокатів. І тенденція до зростання постійно зберігається³.

На думку Т.Б. Вільчик адвокатура є комплексним проявом як державного, так і суспільного інтересу, оскільки саме через адвокатуру і завдяки їй правова держава реалізує можливість забезпечення своїм громадянам їхніх прав і свобод. Діяльність адвокатів, з одного боку, має конституційно зумовлений державно значущий характер, а з другого, – адвокати повинні бути максимально незалежні від держави, щоб ефективно захищати громадян і юридичних осіб від адміністративного свавілля. Адвокатура – унікальне юридичне явище, єдина організація, яка виконує державну (публічно-правову) функцію і при цьому не є державним органом, а, навпаки, є незалежним самоврядним інститутом, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання своєї організації і діяльності⁴.

У юридичній науці відмічено, що адвокатська діяльність як складна динамічна правова категорія являє собою комплексне правове явище, взаємопов'язані елементи якої утворюють

² Зубарева О.Г. Адвокатская деятельность как особый вид юридической деятельности. *Северо-Кавказский юридический вестник*. 2015. № 3. С. 23.

³ Динаміка кількісного складу адвокатів у Єдиному реєстрі адвокатів України станом на 10.02.2020. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/files/ERAU_report_11-02-20.pdf (дата звернення 19.02.2020).

⁴ Вільчик Т.Б. Адвокатура та громадянське суспільство у правовій державі. *Право України*. 2014. № 11. С. 244.

в сукупності систему, покликану забезпечити її ефективне функціонування. Елементами адвокатської діяльності є: суб'єкт і залучені особи, об'єкт, мета, юридичні дії і операції, прийоми і способи їх здійснення, професійна етика, а також результати дій адвоката. Адвокатська діяльність як різновид правової діяльності являє собою сукупність юридично обумовлених і формально певних дій, здійснюваних адвокатом як особливим суб'єктом права, в установленому законодавством, а також корпоративними актами порядку, з метою захисту прав, свобод і законних інтересів суб'єктів правовідносин, які звернулися до нього за кваліфікованою правовою допомогою⁵.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатська діяльність – це незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту⁶.

Згідно ч. 1 ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» видами адвокатської діяльності є: 1) надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави; 2) складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; 3) захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної

⁵ Суrowова К.Ю. Адвокатская деятельность: содержание, виды (теоретико-правовой анализ): дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Москва, 2016. 240 с.

⁶ Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 20.02.2020).

ОНИЩИК Ю. В., САДОВСЬКА І. О.

Адвокатська діяльність як об'єкт податково-правового регулювання

відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення; 4) надання правової допомоги свідку у кримінальному провадженні; 5) представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні; 6) представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами; 7) представництво інтересів фізичних і юридичних осіб, держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в іноземних, міжнародних судових органах, якщо інше не встановлено законодавством іноземних держав, статутними документами міжнародних судових органів та інших міжнародних організацій або міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; 8) надання правової допомоги під час виконання та відбування кримінальних покарань; 9) захист прав, свобод і законних інтересів викривача у зв'язку з повідомленням ним інформації про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення. Адвокат може здійснювати інші види адвокатської діяльності, не заборонені законом⁷.

О.С. Іваницький зазначає, що у структурі поняття «адвокатська діяльність» можна виділити формально-статусний і функціональний компоненти. Перший уключає можливість використання професійного титулу «адвокат» лише особами, які мають визначені законом етико-ділові якості, отримали свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю й володіють специфічними професійними правами та гарантіями; допустимість здійснення професійної діяльності виключно в межах передбачених

⁷ Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 20.02.2020).

законом організаційних форм адвокатської діяльності; відсутність обмежень (зупинення) у реалізації права на заняття адвокатською діяльністю; відповідність характеру взаємовідносин адвоката з клієнтами та найманими працівниками критеріям незалежної професійної діяльності. Функціональний компонент поняття «адвокатська діяльність» орієнтує на те, що до останньої відноситься лише здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги⁸.

На нашу думку, адвокатська діяльність різноманітна і може бути класифікована таким чином: консультаційна допомога фізичним і юридичним особам; складання документів правового характеру; представництво інтересів фізичних і юридичних осіб; захист прав, свобод і законних інтересів осіб. Основними ознаками адвокатської діяльності є: надання професійної правової допомоги фізичним і юридичним особам; особи, що надають правову допомогу, повинні мати статус адвоката.

Сутність адвокатської діяльності, так само як і інших схожих правових явищ, було об'єктом наукового дослідження представників різних юридичних напрямів.

Так, серед представників теорії держави і права доцільно виокремити праці О.Д. Святоцького⁹, Л.В. Тацій¹⁰, В.О. Святоцької¹¹, І.М. Переверзи¹² та М.Р. Аракелян¹³. Особливої уваги заслуговує дослідження І.М. Переверзи «Загальнотеоретичні підходи до

⁸ Іваницький О.С. Загальні питання адвокатури. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 1. С. 117–118.

⁹ Святоцький О.Д. Адвокатура в юридичному механізмі захисту прав громадян (історико-правове дослідження): дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 1994. 281 с.

¹⁰ Тацій Л.В. Юридична природа адвокатури в системі захисту прав і свобод людини і громадянина: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2008. 176 с.

¹¹ Святоцька В.О. Інститут адвокатури України: становлення та розвиток: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Львів, 2010. 16 с.

¹² Переверза І.М. Загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Одеса, 2016. 21 с.

¹³ Аракелян М.Р. Концептуальні засади правозахисної діяльності адвокатури: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Одеса, 2019. 44 с.